# הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסב קסג

ס שם בפרוש הר״ש והרא״ש. ע טור בשם הרא״ש שם בחלין ק״ו.

(סג) שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר עַל יָדוֹ צְרוֹר אוֹ קֵיסָם (סד) * אוֹ שׁוּם (מ) דָּבָר אַחֵר, (סה) שֶׁאֵין מַיִם מְטַהֲרִין אֶלָּא מַיִם שֶׁעַל גַּבֵּי הַיָּד, וְלֹא הַמַּיִם שֶׁעַל הַצְּרוֹר, (סו) [ס]וְאִם שׁוֹפֵךְ רְבִיעִית מַיִם כְּאַחַת עַל יָדוֹ, אֵינוֹ צָרִיךְ לְזַהֵר בְּכָךְ: ו [ע]מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַכָּה בְּיָדוֹ (סז) וּרְטָיָה (פרוש אינגו״נטו בְּלַע״ז) (ט) עָלֶיהָ, (סח) דַּי לוֹ שֶׁיִּטֹּל (סט) שְׁאָר הַיָּד שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם הָרְטָיָה. וְצָרִיךְ לְזַהֵר (ע) שֶׁלֹּא יִגַּע בָּרְטָיָה, שֶׁלֹּא יַחֲזְרוּ הַמַּיִם שֶׁעַל הָרְטָיָה וְיִטַּמְּאוּ הַיָּד. (עא) אוֹ יִשְׁפֹּךְ רְבִיעִית עַל הַיָּד כְּאַחַת, שָׁאז לֹא נִטְמְאוּ הַמַּיִם. (עב) נוֹטְלִים מַיִם רִאשׁוֹנִים בֵּין עַל גַּבֵּי כְּלִי בֵּין עַל גַּבֵּי קַרְקַע (טור):

א רמב״ם בפרק (ד׳) [ר׳] מהלכות ברכות (ה״ח).

## קסג דִּין מִי שֶׁאֵין לוֹ מַיִם, וְהַמַּאֲכִיל לַאֲחֵרִים. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

**א** (א) * [א]אִם אֵין מַיִם (ב) מְצוּיִים (ג) לְפָנָיו * בְּרִחוּק יוֹתֵר מֵאַרְבָּעָה (מ) מִילִין, וּלְאַחֲרָיו מִיל,

## בֵּאוּר הַלָּכָה

ט * אוֹ שׁוּם דָּבָר אַחֵר. עַיִן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק־סד) בְּמֶה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַפְּרִי מְגַדִּים וְהוּא מְצֻדָּד כֵּן עַל פִּי דַּעַת הַט״ז בְּסוֹף סִימָן קנ״ט (סק״כ) דְּמִתִּיר לִטְבֹּל בָּהֶם לְכַתְּחִלָּה אַף בְּלֹא רִסּוּק. וְהַגַּה הָלֹא קַיְימָא לַן לְעִיל דְּכָל סָפֵק בִּנְטִילַת יָדַיִם טָהוֹר, וּבְפָרָט דִּבְשָׁעַת הַדְּחַק נָקִטִינַן כֵּן לְהַלָּכָה בְּסִימָן ק״ס סָעִיף י״ב בֵּין שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק נח), וּמְהַגְּרִ״א מְשֻׁמָּע דְּאַף לְכַתְּחִלָּה מֻתָּר לִטְבֹּל בָּהֶם יָדָיו כְּהַשְׁ״ז, וְכָמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ר״א (סעי׳ ל) דְּמִצַּדַּד כֵּן אַף לְעִנְיַן טְבִילַת נְדָּה, וְכֵן לְעִיל בְּסִימָן ק״ס (שם) עַיִן שָׁם, וּבְפָרָט דִּלְהַרְמְבַּ״ם (בפיהמ״ש יומא פ״ב מ״ב) דְּמִפָּרֵשׁ הַטַּעַם מִשּׁוּם חֲצִיצָה לֵית לַיהּ כְּלָל הַאי סְבָרָא דְּרַ״ש (שם) וְהָרא״ש (שם), [ב]וְעַל כֵּן נִרְאֶה דְּבָזֶה שֶׁנִּמְצָא אַחַר כָּךְ עַל יָדוֹ אֵין לִפְסֹל הַנְּטִילָה לַחֲשֹׁשׁ אוֹתָם לְדָבָר אַחֵר. וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה טוֹב יוֹתֵר אִם יֵשׁ לוֹ מַיִם שֶׁמְּעֹרָב בְּבָרָד שֶׁיִּטֹּל רְבִיעִית עַל כָּל יָד וְיָד וּבָזֶה שׁוּב אֵין שׁוּם חֶשְׁשׁ כְּלָל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְחַבֵּר:

א * אִם אֵין מַיִם מְצוּיִים וְכוּ׳. עַיִן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ג) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ דַּאֲפִלּוּ אִם הוּא מְסֻפָּק שְׁמָא לֹא יִמְצָא גַּם כֵּן שָׁרֵי, וְעַיִן בְּחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל מ סעי׳ יא) שֶׁכָּתַב דַּוְקָא אִם הוּא רָעֵב הַרְבֵּה, וּבְחִדּוּשֵׁי הָרִיטְבָ״א [שֶׁנִּדְפַּס כָּעֵת] עַל פְּסָחִים בְּדֶרֶךְ מ״ו (ע״א ד״ה וכתב עוד) מִשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא יִמְצָא מַיִם גַּם כֵּן אֵין לְהַקֵּל בְּסִתְמָא רַק כְּשֶׁהוּא צָרִיךְ לְזֶה הַרְבֵּה כְּגוֹן שֶׁהוּא חָלוּשׁ מִפְּנֵי טֹרַח הַדֶּרֶךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה:

* בְּרִחוּק יוֹתֵר מֵאַרְבָּעָה מִילִין וְכוּ׳. וּמִסְתַּבְּרָא דִּכְשֶׁהוּא נוֹסֵעַ בְּגַמְלָא פָּרְחָא [כְּגוֹן עַל פָּאסְ״ט וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה] אֵין חוֹשְׁבִין לְפִי אֹרֶךְ הַדֶּרֶךְ, אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבּוֹן הַזְּמַן שֶׁל הֲלוֹךְ אַרְבָּעָה מִילִין לְאָדָם בֵּינוֹנִי שֶׁהוּא שָׁעוֹר שִׁבְעִים

## מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁמִּסְתַּפְּקִים בָּזֶה עַיִן שָׁם: (סג) שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר וְכוּ׳. וְאַף כְּשֶׁהַם רְפוּיִים וְרָאוּי לְבִיאַת מַיִם תַּחְתֵּיהֶם, דְּהַפְסוּל בָּזֶה (פו) לָאו מִשּׁוּם חֲצִיצָה אֶלָּא כִּדְמִפָּרֵשׁ: (סד) אוֹ שׁוּם דָּבָר אַחֵר. עַיִן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יז) וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים דַּאֲפִלּוּ דָּבָר שֶׁבְּרִיָּתוֹ מִן הַמַּיִם, כְּגוֹן יַבְחוּשִׁין אֲדָמִים אוֹ שֶׁלֶג וּבָרָד כְּשֶׁלֹּא רִסְּקָן דַּיָּנִם כִּצְרוֹר וְקֵיסָם, [א]אֲמְנָם הַפְּרִי מְגַדִּים מִסְתַּפֵּק לְעִנְיַן שֶׁלֶג וּבָרָד שֶׁלֹּא לִפְסֹל אִם נִמְצָא עַל יָדוֹ אַחַר הַנְּטִילָה, וְעַיִן בְּבֵאוּר הַלָּכָה (ד״ה או) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה. וְדַע דִּלְדִרְדֵּין דְּרִגְילִין לְטֹל בְּרִבְיעִית עַל כָּל יָד וְיָד לֵית לַן נַפְקוּתָא בְּכָל זֶה וּכְדִלְקַמַּיהּ: (סה) שֶׁאֵין מַיִם מְטַהֲרִין וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּטַעַם הַפְּסוּל בָּזֶה הוּא (נב) מִשּׁוּם שֶׁמַּיִם שֶׁעַל הַצְּרוֹר נִטְמְאוּ מֵחֲמַת יָדָיו וְחוֹזְרִין וּמִטַּמְּאִין הַיָּדַיִם, וְהַמַּיִם הַשְּׁנִיִּים שֶׁשּׁוֹפֵךְ לֹא מְהַנְּיָ, דְּאֵינָם מְטַהֲרִין אֶלָּא הַמַּיִם שֶׁעַל הַיָּד, וְלֹא שֶׁעַל הַצְּרוֹר: (סו) וְאִם שׁוֹפֵךְ רְבִיעִית וְכוּ׳. כַּנַּ״ל בְּסָעִיף ח׳: ו (סז) וּרְטִיָּה. עַיִן סִימָן קס״א סָעִיף קָטָן ד׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה: (סח) דַּי לוֹ וְכוּ׳. מְיֵירֵי (נג) שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַהֲסִירָהּ מֵחֲמַת כְּאֵב הַמַּכָּה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם לְעִיל בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ה׳ עַיִן שָׁם, וּלְכָךְ דַּי לוֹ וְאֵין זוֹ נְטִילָה לַחֲצָאִין, (נד) כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִטֹּל חֲצָיָהּ הַשֵּׁנִי הוֹמָה לְמִי שֶׁנִּקְטַע אֶצְבָּעוֹ שֶׁנּוֹטֵל שְׁאָר הַיָּד: (סט) שְׁאָר הַיָּד. וְאִם (נה) אֵינוֹ יָכוֹל לִטֹּל יָדָיו כְּלָל מַחֲמַת חֹלִי, יִכְרֹךְ יָדָיו בְּמַפָּה: (ע) שֶׁלֹּא יִגַּע בָּרְטִיָּה. צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁלֹּא יִגַּע הַמַּיִם בָּרְטִיָּה, [פְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יח)] וְהַיְינוּ דְּכָל שֶׁנִּשְׁפַּךְ מַיִם רִאשׁוֹנִים קְצָת עַל הָרְטִיָּה אֵין מַיִם שֵׁנִיִּים יְכוֹלִים לְטַהֲרָם, וְחוֹזְרִים אַחַר כָּךְ הַמַּיִם שֶׁעַל הָרְטִיָּה עַל הַיָּד וּמִטַּמְּאִים אוֹתָם, וּכְמוֹ בְּסָעִיף ט׳ לְעִיל לְעִנְיַן צְרוֹר וְקֵיסָם, וְזֶהוּ שֶׁסֵּיֵם הַמְחַבֵּר שֶׁלֹּא יַחֲזְרוּ וְכוּ׳: (עא) אוֹ יִשְׁפֹּךְ רְבִיעִית וְכוּ׳ שָׁאז לֹא נִטְמְאוּ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר וַאֲפִלּוּ אִם יַחֲזְרוּ הַמַּיִם אַחַר כָּךְ אֵין חֶשְׁשׁ בַּדָּבָר, וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּעֲצָה זוֹ יָפָה יוֹתֵר מֵאִפָּן הָרִאשׁוֹן, דְּאִי אֶפְשָׁר לְהִזָּהֵר וְלִשְׁפֹּךְ מַמָּשׁ (ט) סָמוּךְ לְמָקוֹם הָרְטִיָּה וְעַל הָרְטִיָּה לֹא יַגִּיעוּ הַמַּיִם. עוֹד כָּתְבוּ דְּטוֹב לְכָרֹךְ עַל הָרְטִיָּה (מ) אַחַר הַנְּטִילָה כְּשֶׁבָּא לֶאֱכֹל בְּסַמַּרְטוּט לָבָן וְנָקִי לְכָסּוֹת זֶהֱמַת הָרְטִיָּה. כָּתְבוּ (סא) הָאַחֲרוֹנִים אִם נָפְלָה הָרְטִיָּה בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה צָרִיךְ לִטֹּל שֵׁנִית, כְּדִין מַפָּה [בְּאֹפֶן הַמְבֹאָר לְקַמָּן סִימָן קס״ג (ס״א) דְּמַתְּרֵ בָּזֶה] שֶׁאִם הַסִּיר הַמַּפָּה אָסוּר לֶאֱכֹל כֵּן בָּזֶה: (עב) נוֹטְלִים מַיִם רִאשׁוֹנִים וְכוּ׳. דְּהַיְינוּ מַיִם שֶׁלְּפָנֵי הַמָּזוֹן וּלְאַפּוּקֵי מַיִם אַחֲרוֹנִים וּכְדִלְקַמָּן סִימָן קפ״א סָעִיף ב׳:

א (א) אִם אֵין מַיִם וְכוּ׳. כָּתַב בְּיִם שֶׁל שְׁלֹמֹה (חולין פ״ח ס״י כב) דְּאוֹתָן שֶׁנּוֹטְלִין יְדֵיהֶם בְּלַחוּת הָעֲשָׂבִים כְּשֶׁאֵין לָהֶם מַיִם עֲבָרָה הִיא בְּיָדָם, שֶׁמְּזַלְזְלִין בִּנְטִילַת יָדַיִם, וְגַם בִּרְכָתָן לְבַטָּלָה הִיא שֶׁאֵין זֶה נְטִילָה כָּל עִקָּר [וְהֵבִיאוֹ הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״א)]: (ב) מְצוּיִים וְכוּ׳. אֲבָל כְּשֶׁמַּיִם מְצוּיִים אָסוּר אַף בְּמַפָּה (פ) דִּילְמָא אָתֵי לְמִינְגַּע: (ג) לְפָנָיו בְּרִחוּק יוֹתֵר וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּשֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּמְשַׁעֵר שֶׁלֹּא יִמְצָא מַיִם אַף בְּרִחוּק יוֹתֵר מֵאַרְבָּעָה מִילִין וְהוּא רוֹצֶה לֶאֱכֹל, אָז הִתִּירוּ לוֹ לֶאֱכֹל עַל יְדֵי כְּרִיכַת מַפָּה עַל יָדָיו, אֲבָל אִם

## שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מ) ר״ש (ידים פ״ב מ״ב) וְרא״ש (שם). וְרַמְבַּ״ם (בפירושו, שם) פֵּרֵשׁ דְּוַקָא בִּדְבוּקִים וּמְשׁוּם חֲצִיצָה, אֲבָל רַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב טז ח״ו) וְטוּר וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ נָקְטוּ כְּרַ״ש וְרא״ש: (נא) הָרא״ש בְּפֵרוּשׁוֹ לְיָדַיִם (שם): ו (נב) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יח) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (נג) הָרא״ש (חולין פ״ח ס״י יח) וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים: (נד) חַיֵּי אָדָם (ח״א כלל מ סי״ז) וְטַעֲמוֹ דְּדָמֵי לְסִימָן קס״ג סָעִיף א׳ עַיִן שָׁם: (ט) דְּאִם יַרְחִיק קְצָת מִמָּקוֹם הָרְטִיָּה הֲלֹא לֹא יֵצֵא יְדֵי נְטִילָה, דַּעַד מָקוֹם הָרְטִיָּה שָׁיְדוֹ מְגֻלָּה הֲלֹא מְחֻיָּב מִן הַדִּין לִטֹּל שְׁלֹמֹה (חולין פ״ח ס״י לז): (מ) הוֹסִפְתִּי תֵּבוֹת אֵלּוּ מִשּׁוּם דְּאִי יִכְרֹךְ קֹדֶם הַנְּטִילָה, יִהְיֶה צָרִיךְ לְצַמְצֵם שֶׁיִּהְיֶה שָׁעוּר הַסַּמַּרְטוּט רַק כְּרֹחַב שָׁעוּר הָרְטִיָּה וְלֹא יוֹתֵר, [דְּאִי לָאו הָכִי לֹא יֵצֵא יְדֵי נְטִילָה, דְּמָקוֹם מַהֵיכָן שֶׁאֵין עָלָיו הָרְטִיָּה לֹא הִתִּירוּ לֶאֱכֹל עַל יְדֵי מַפָּה מִשּׁוּם דִּילְמָא אָתֵי לְמִינְגַּע, וְרַק בְּמָקוֹם

---

**לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** וּבשו״ע הרב (סי״ד) פסק כמג״א שכל שלא ריסקם פסול לנטילה ואין מים שניים מטהרין אותן. **ב]** ראה מה שהובא במשנ״ב ס״ק סד.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

# הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם סִימָן קסג קסד

(ד) א]יִטֹּל * יָדָיו (ה) בְּמַפָּה וְאוֹכֵל פַּת, ב]אוֹ דָּבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ (ו) בְּמַשְׁקֶה, (אוֹ אוֹכֵל (ז) עַל יָדֵי (כ) כַּף): ב ג]הַמַּאֲכִיל לַאֲחֵרִים (ח) אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם. וְהָאוֹכֵל צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם, (ט) אַף עַל פִּי שֶׁאַחַר נוֹתֵן לְתוֹךְ פִּיו וְאֵינוֹ נוֹגֵעַ בַּמַּאֲכָל, (י) ג]וְהוּא הַדִּין לָאוֹכֵל בְּמַגְרָפָה (פֵּרוּשׁ, כְּלִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׁנַּיִם פירי״ק בְּלַע״ז) שֶׁצָּרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם. *(וְאָסוּר לְהַאֲכִיל (יא) לְמִי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו, (יב) מִשּׁוּם 'לִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל'

(ויקרא יט יד)) (הרבינו יונה סוף פרק אלו דברים (נכלות מכ ד״ה ואוכל)):

א חִלִּין ק״ו (ע״ב).
ב טוּר בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ם (ברכות פ״ו ה״ז).

## קסד דִּין שֶׁיָּכוֹל לְהַתְנוֹת עַל הַנְּטִילָה. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א * א]נוֹטֵל אָדָם יָדָיו שַׁחֲרִית (א) וּמַתְנֶה עֲלֵיהֶם כָּל הַיּוֹם, (ב) אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת (ג) הַדְּחָק, ב]וּבִלְבַד

ב חִלִּין ק״ו (ע״ב).
ג הָרֹב רַבֵּנוּ יוֹנָה סוֹף פֶּרֶק ח׳ דְּבָרוֹת (מכ. ד״ה אוכל).

## בֵּאוּר הַגְּרָ״א

יטל בָּהֶם בִּלֹּא בְּרָכָה וְלֹא חִישִׁינַן שֶׁיִּטְעוּ לוֹמַר שָׁהֵם כְּשָׁרִים. כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ קנט הגה״ט): (ב) כָּף. עַיִן לְעֵיל סִימָן קנ״ח סְעִיף קָטָן י״ב. וְעַיִן בְּסֵפֶר בְּנֵי חֵיָא (סק״ב) וּבְסֵפֶר פֶּרַח שׁוֹשָׁן חֵלֶק אֹרַח חַיִּים כְּלָל א׳ סִימָן ט׳. וּבְיַד אַהֲרֹן (הגה״ט):

## בֵּאוּר הַלָּכָה

**א** (ג) **הַדְּחָק.** וְרַשׁ״ל (בית של שלמה חולין פ״ח סי׳ כב) הֶחְמִיר דַּוְקָא בְּשָׁעַת הַדְּחָק מֵהֲנֵי תְּנָאֵי, וּמִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁיּוּשַׁב בַּצָּנְלָה עִם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְאֵין מַמְתִּינִין עָלָיו חֲשִׁישׁ שָׁעַת הַדְּחָק:

## מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הוּא מְשַׁעֵר שֶׁיֵּשׁ מַיִם (ג) תַּחַת אַחַר אַרְבָּעָה מִילִין מֵחַיָּב לְהַמְתִּין עַד שֶׁיָּכוֹא לְשָׁם, וּלְאַחֲרָיו דַּיּוֹ לוֹ טָרְחָה לַחֲזֹר מִדַּרְכּוֹ, סַגִּי (ג) בְּשִׁעוּר מִיל כְּשֶׁמְּשַׁעֵר שֶׁלֹּא יִמְצָא בּוֹ מַיִם מֵהָר עַל יְדֵי מַפָּה. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּהוּא הַדִּין אִם מְסָפָק שָׁמָּא לֹא יִמְצָא מַיִם לְפָנָיו בְּשִׁעוּר אַרְבָּעָה מִילִין וּלְאַחֲרָיו מִיל, וְהוּא תָּאֵב לֶאֱכֹל, מֻתָּר גַּם כֵּן (ד) עַל יְדֵי מַפָּה. (ה) וְשׁוֹמְרֵי גִּנּוֹת וּפַרְדֵּסִין כְּשֶׁצְּרִיכִין לֵילֵךְ אַחַר מַיִם אֵינָם מְחַיְּבִין אֶלָּא פָּחוֹת מִמִּיל כְּמוֹ מִלְּאַחֲרָיו, מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לַעֲזֹב שְׁמִירָתָן. וְהַחַיָּי אָדָם (ח״א כלל מ סעי׳ יא) וּשְׁאָרֵי (ו) אַחֲרוֹנִים הִסְכִּימוּ ג]דְּכָל הַיּוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ גַּם כֵּן אֵינוֹ מְחֻיָּב לִטְרֹחַ אַחַר מַיִם אֶלָּא פָּחוֹת מִמִּיל כְּמוֹ מִלְּאַחֲרָיו, דֶּרֶךְ לָפָנָיו בְּדֶרֶךְ שֶׁהוֹלֵךְ בְּלָאו הָכִי לְשָׁם הִצְרִיכוּהוּ לְהַמְתִּין עַד אַרְבָּעָה מִילִין: (ד) **יִטֹּל יָדָיו וְכוּ'.** צָרִיךְ לוֹמַר לְשׁוֹן שֶׁכְּוָנָתוֹ יָדָיו [מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ג)]: (ה) **בְּמַפָּה.** אוֹ בְּשׁוּם דָּבָר [גְּמָרָא (חולין קו:)], וְעַיִן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה ידיו) דִּלְרֹעַת הַמְחַבֵּר מִסְתַּבְּרָא דְּצָרִיךְ לִכְרֹךְ שְׁתֵּי יָדָיו דַּוְקָא, (ז) דְּאַף שֶׁאוֹכֵל בְּאַחַת שֶׁמָּא יִגַּע בַּחֲבֶרְתָּהּ, ד]אָמְנָם לְדַעַת רַמ״א יֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

(ו) **בְּמַשְׁקֶה.** דְּגַם בָּזֶה הִצְרִיכוּ נְטִילָה כְּדִלְעֵיל בְּסִימָן קנ״ח (סק״ד), וְעַיִן מַה שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״כ). כָּתַב הָאֱלִיָּה רַבָּה (סק״ה) דְּבָמָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ מַפָּה מֻתָּר אַף בְּלֹא מַפָּה, כֵּיוָן דְּאֵין יָכוֹל לְהִשִּׂיג מַיִם בְּשִׁעוּר זֶה, אַף בֶּאֱמֶת הוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְצוּי דְּאִטּוּ בִּגְבָרֵי עַרְטִלַאי עָסְקִינַן דְּלֵית לֵיהּ שׁוּם סוּדָר שֶׁיְּהֵיָה יָכוֹל לִכְרֹךְ יָדָיו בּוֹ, וּבְוַדַּאי מֻחְיָב לַעֲשׂוֹת כֵּן, דְּהָעֲרוּךְ מַפָּה לָאו יְחִידָאָה הוּא, דְּגַם הָרַבָּנוּ חֲנַנְאֵל בְּפֵרוּשׁוֹ עַל פְּסָחִים [שָׁנִינוּ עַתָּה לְאוֹרוֹ] בְּדַף (מ״ז) [מ״ר] (ע״א ד״ה והני מילי) כָּתַב בְּהֶדְיָא כֵּן: (ז) **עַל יְדֵי כַּף.** (ס) הָאַחֲרוֹנִים נִתְקַשׁוּ בָּזֶה דִּמְנָא לֵיהּ לְרַמ״א דִּין זֶה, וְשָׁאנֵי מַפָּה שֶׁיָּדוּ מְכָסֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה שֶׁיָּדוּ מְגֻלֶּה חֵישִׁינַן טִפֵּי דִּילְמָא אָתֵי לְמִינְגַּע, וּבְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ד) יָשְׁבוּ בְּדַחַק עַיִן שָׁם, ה]וְעַל כֵּן נִרְאֶה דְּאִם יֵשׁ לוֹ מַפָּה יִכְרֹךְ בְּמַפָּה דַּוְקָא. **ב** (ח) **אֵינוֹ צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם.** אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹגֵעַ בְּהַמַּאֲכָל, דְּלֹא תִּקְּנוּ רַבָּנָן נְטִילָה אֶלָּא לְהָאוֹכֵל בִּלְבַד: (ט) **אַף עַל פִּי וְכוּ'.** דְּלֹא פְלוּג רַבָּנָן בְּאוֹכֵל בֵּין נוֹגֵעַ לְאֵינוֹ נוֹגֵעַ [לְבוּשׁ]: (י) **וְהוּא הַדִּין לְאוֹכֵל בְּמַגְרָפָה.** דְּלֹא עָדִיף מֵאוֹכֵל מֵחֲמַת מַאֲכִיל דְּצָרִיךְ נְטִילָה: (יא) **לְמִי שֶׁלֹּא נָטַל יָדָיו.** דַּוְקָא בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא נָטַל, אֲבָל בְּסָפֵק מֻתָּר [כֵּן הוּא לְפִי מַה שֶׁצִּדֵּד הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן קס״ט סָעִיף קָטָן ה׳ עַיִן שָׁם], וּבִפְרָט דִּלְעָנִי בְּתוֹרַת צְדָקָה בְּוַדַּאי אֵין לְהַחְמִיר בְּסָפֵק, עַיִן שָׁם בְּסָעִיף ב׳. וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב הִכְשַׁנְתָּן לְעָנִי שֶׁלֹּא קִים לֵיהּ בְּנַוֵּיהּ לֶאֱכֹל, שֶׁיֹּאמַר קוּם נְטֹל יָדֶיךָ [אֱלִיָּה רַבָּה (סק״ח)]: (יב) **מִשּׁוּם 'לִפְנֵי עִוֵּר'.** דְּהַיְינוּ בְּלֶחֶם שֶׁל הַמַּאֲכִיל, דְּבָלֶחֶם שֶׁל הָאוֹכֵל לָקַחַת בְּעַצְמוֹ אֵין כָּאן 'לִפְנֵי עִוֵּר', מִכָּל מָקוֹם כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאָסוּר גַּם בָּזֶה, מִשּׁוּם דְּאָסוּר לְסַיֵּעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה.

וְעַיִן בְּפִרְי מְגַדִּים (א״א סק״ב):

**א** (א) **וּמַתְנֶה עֲלֵיהֶם.** בְּפִיו, (ב) אוֹ עַל כָּל פָּנִים שֶׁיְּכַוֵּן בְּלִבּוֹ שֶׁיַּעֲלֶה לוֹ נְטִילָה זוֹ לְכָל הָאֲכִילוֹת שֶׁיֹּאכַל בְּכָל הַיּוֹם. וְצָרִיךְ לְזָהֵר שֶׁתְּהֵיָה הַנְּטִילָה בְּהֶכְשֵׁר כָּל הַדְּבָרִים הַנִּצְרָכִים לִנְטִילַת יָדַיִם לַאֲכִילָה, כְּגוֹן בִּכְלִי שָׁלֵם, וּבְכֹחַ גַּבְרָא, וּבְמַיִם שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנּוּ מֵרְאֵיהֶן, וְשֶׁלֹּא נַעֲשָׂה בָּהֶן מְלָאכָה, וְכַמְבֹאָר בַּסִּימָנִים הַקּוֹדְמִים, אַף דִּבְנְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית אֵין קְפִידָא כָּל כָּךְ בְּכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים כְּמַבֹּאָר בְּסִימָן ד׳ (סעי׳ א־ז), זֶה כַּיָּן שֶׁהוּא לַאֲכִילָה שָׁאנֵי: (ב) **אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַדְּחָק.** וְיֵשׁ מִן (ג) הַפּוֹסְקִים שֶׁכָּתְבוּ דְּאֵין לְהָקֵל בָּזֶה כִּי אִם בְּשָׁעַת הַדְּחָק, כְּגוֹן שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ: (ג) וְיָרֵא שֶׁלֹּא יִמְצָא שָׁם מַיִם, וְכֵן כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בַּצָּנְלָה עִם עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים וְאֵין מַמְתִּינִין עָלָיו כְּשֶׁיֵּרֵד וְיַחֲפֹּשׂ אַחַר מַיִם, חֲשִׁישׁ שָׁעַת הַדְּחָק אַף שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ מַיִם בַּדֶּרֶךְ הַהִיא, וּמְהֲנֵי כְּשְׁנוֹטֵל שַׁחֲרִית וּמַתְנֶה, וְעַיִן לְקַמָּיהּ סוֹף סָעִיף קָטָן ד׳ מַה שֶׁכָּתַבְנוּ בָּזֶה:

## שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ג) **כַּן אִיתָא בְּגְמָרָא** (פסחים מו.), **וּבְדֶרֶךְ הַחַיִּים** (דין מי שאין מצורים לפניו מים לנטילה ס״א) **כָּתַב בָּזֶה וְכֵן לְעִנְיַן שִׁעוּר מִיל שֶׁלֹּא בִּדְקְדּוּק עַיִן שָׁם, וְעַיִן בְּאֵלִיָּה רַבָּה** (סק״א) **שֶׁמְּסִיק גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ כְּאן לְעִנְיַן מִיל:** (ג) גַּם זֶה בְּגְמָרָא (שם) דְּפָחוֹת מִמִּיל דַּוְקָא חוֹזֵר: (ד) **וּלְעִנְיַן כַּף עַיִן בְּפִרְי מְגַדִּים** (א״א סק״א) **שֶׁמְּצַדֵּד לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לְהָקֵל בְּסָפֵק זֶה, וּבְדֶרֶךְ הַחַיִּים** (שם) **הֶעֱתִיק דְּאַף עַל יְדֵי כַּף מַתָּר בְּסָפֵק. וּלְמַעֲשֶׂה נִרְאֶה לְהַחְמִיר כְּהַפְרִי מְגַדִּים,** דְּאֲפִלּוּ בְּוַדַּאי שֶׁלֹּא יִמְצָא מַיִם גַּם כֵּן כַּמָּה אַחֲרוֹנִים וְהַגְּרָ״א מִכְּלָלָם מְפַקְפְּקִין עַל הָרַמ״א שֶׁמַּתִּיר, דְּאֵין לוֹ מָקוֹר לָזֶה, וְהַבּוֹ דְּלֹא לוֹסִיף עֲלֵהּ: (ה) מָצָן אַבְרָהָם (סק״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ו) הַפְּרִי מְגַדִּים (שם) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם): (ז) וּכְמוֹ בִּנְטִילָה שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל שְׁתֵּי יָדָיו דַּוְקָא, **וְגַם שִׁעוּר הַכְּרֵיכָה מִסְתַּבֵּר דְּהוּא גַּם כֵּן כְּשִׁעוּר שֶׁצָּרִיךְ לִטֹּל יָדָיו בְּמַיִם** הַמְבֹאָר בְּסִימָן קס״ט סָעִיף ד׳: (ס) הָאֱלִיָּה רַבָּה (סק״ד) וְהַגְּרָ״א וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ה):

**א** (ט) כֵּן מְצַדֵּד הָאֱלִיָּה רַבָּה (סק״א) עַיִן שָׁם: (י) רַשׁ״ל (בית של שלמה חולין פ״ח סי׳ כב) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) עַיִן שָׁם: (יא) **וְאַף שֶׁשִּׁעֲרוּ שֶׁבְּתוֹךְ אַרְבָּעָה מִילִין יִמְצָא שָׁם מַיִם גַּם כֵּן מֵהֲנֵי תְּנָאֵי** [מַסְקָנַת פְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״א), דְּלֹא כְּרַשׁ״ל (שם) שֶׁהִפְרִיז בָּזֶה לְהַחְמִיר עַיִן שָׁם, וּכְאֲמַת מִפְּשָׁטָא דְּיִשְׁנָא דְּטוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סי׳ קלה) וְאוֹר זָרוּעַ (ח״א סי׳ נד) גַּם כֵּן לֹא מְשַׁמַע כֵּן עַיִן שָׁם]:

---

**דיקוטי דברי הרב: א]** ובסידור (הכ״ב) כתב: ויש מקילים למהלך בדרך ואין לפניו מים עד יותר מד׳ מילין לכרוך שתי ידיו במפה ולאכול, ויש חולקים, והמחמיר תבוא עליו ברכה. **ב]** וכן כתב בשו״ע הרב (ס״א). ובסידור (שם) כתב לגבי דבר שטיבולו במשקה: ובשעת הדחק שאין מים מצויים כגון בדרך [היינו שאין מצויים במקומו אף שמצויים תוך ד׳ מיל], אפשר להקל לאכול על ידי מפה לכרוך על שתי ידיו, אבל לאכול פת אין שום צד היתר בעולם לא על ידי כף וסכין ולא על ידי מפה [כשמים מצויים תוך ד׳ מיל]. **ג]** ובשו״ע הרב (ס״א) כתב שהיושב בביתו צריך לילך ד׳ מילין אם יודע שימצא מים. **ד]** ולשון שו״ע הרב (שם) הוא: יכרוך ידיו במפה. וכן בסידור (שם) כתב לכרוך שתי ידיו במפה. **ה]** ובשו״ע הרב (שם) כתב: יכרוך ידיו במפה וכו׳, או אוכל ע״י כף [בסידור (שם) הזכיר רק היתר ע״י מפה ולא כתב היתר ע״י כף]. **ו]** עיין שו״ע הרב סימן שמ״ז (ס״ד).

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah